

MODERN TRENDS OF TRANSITION TO A GREEN ECONOMY IN UZBEKISTAN AND PROSPECTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Tashkent University of Economics and Pedagogy

1st year student of Economics

Murodova Iroda Murtoza qizi

Abstract: This article analyzes the ongoing reforms related to the implementation of green economy principles in the Republic of Uzbekistan, particularly focusing on the development of renewable energy sources (RES) and the improvement of resource efficiency. The research results demonstrate that investments attracted to solar and wind energy not only ensure environmental sustainability but also have a positive impact on macroeconomic growth through the creation of new "green" jobs.

Keywords: Green economy, renewable energy, sustainable development, carbon neutrality, energy efficiency, green investments, ecological innovations.

Annotatsiya: Maqolada O'zbekiston Respublikasida yashil iqtisodiyot tamoyillarini joriy etish, xususan, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini (QTEM) rivojlantirish va resurslar samaradorligini oshirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, quyosh va shamol energetikasiga jalb qilinayotgan investitsiyalar nafaqat ekologik barqarorlikni ta'minlamoqda, balki yangi "yashil" ish o'rinlarini yaratish orqali makroiqtisodiy o'sishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Kalit soʻzlar: *Yashil iqtisodiyot, qayta tiklanuvchi energiya, barqaror rivojlanish, uglerod neytralligi, energiya samaradorligi, yashil investitsiyalar, ekologik innovatsiyalar.*

Kirish

BMTning Atrof-muhit boʻyicha dasturi (UNEP) taʼrifiga koʻra, yashil iqtisodiyot — bu inson farovonligini oshirish va ijtimoiy adolatni taʼminlash bilan bir qatorda, atrof-muhitga yetkaziladigan xavf va ekologik qashshoqlikni sezilarli darajada kamaytiradigan iqtisodiy tizimdir. Sanoat inqilobidan keyingi asrlarda shakllangan anʼanaviy "jigarrang iqtisodiyot" qazilma yoqilgʻilarga (koʻmir, neft, gaz) asoslangan boʻlib, u global isish va iqlim oʻzgarishi kabi qaytarib boʻlmaydigan oqibatlariga olib keldi.

Oʻzbekiston mintaqaviy joylashuviga koʻra iqlim oʻzgarishiga eng taʼsirchan davlatlardan biri hisoblanadi. Orol dengizining qurishi, suv resurslarining taqchilligi, choʻllanish va qishloq xoʻjaligida yerlarning degradatsiyasi kabi muammolar milliy iqtisodiyotni yashil relslarga oʻtkazishni kechiktirib boʻlmaydigan vazifaga aylantirdi. Mamlakatning asosiy energiya balansi uzoq yillar davomida tabiiy gazga qaram boʻlib keldi, bu esa ham iqtisodiy, ham ekologik xavfsizlik nuqtai nazaridan barqaror emas edi. Shu munosabat bilan, Oʻzbekiston 2030-yilga borib elektr energiyasi ishlab chiqarish umumiy hajmida qayta tiklanuvchi energiya manbalari ulushini 30-40 foizga yetkazishni, shuningdek, issiqxona gazlari tashlanmalarini yalpi ichki mahsulot birligiga nisbatan 35 foizga qisqartirishni maqsad qilgan.

Tadqiqotning maqsadi: Oʻzbekistonda yashil iqtisodiyotga oʻtish jarayonining bugungi holatini tahlil qilish, energetika sektoridagi tarkibiy

o'zgarishlarning natijalarini baholash va bu yo'ldagi mavjud muammo hamda to'siqlarni ilmiy jihatdan asoslab berishdan iborat.

Tadqiqot Metodologiyasi

Ushbu maqolada yashil iqtisodiyot tarmoqlaridagi o'zgarishlarni o'rganish maqsadida kuzatuv, miqdoriy va sifat tahlili (Quantitative and Qualitative Analysis) hamda tarkibiy-mantiqiy tahlil usullaridan foydalanildi. Tadqiqot obyekti sifatida O'zbekistonning energetika va ekologiya tarmoqlari olingan.

Ma'lumotlarni yig'ish usullari: Ikkilamchi ma'lumotlar tahlili: O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi, Energetika vazirligi hamda Iqtisodiyot va moliya vazirligining rasmiy hisobotlari asosida 2020–2026-yillar kesimidagi makroiqtisodiy va energetik ko'rsatkichlar o'rganildi. Xalqaro hisobotlar tahlili: Jahon Banki, Xalqaro moliya korporatsiyasi (IFC) hamda Osiyo taraqqiyot bankining (ADB) O'zbekistondagi yashil loyihalarga oid ochiq ma'lumotlari jalb qilindi. Qiyosiy tahlil: Qayta tiklanuvchi energiya manbalarining yillar kesimidagi o'sish dinamikasi va bu loyihalarning an'anaviy issiqlik elektr stansiyalari (IES) bilan raqobatbardoshligi baholandi. Tadqiqot davomida davlat tomonidan qabul qilingan strategik hujjatlar va davlat dasturlarining amaliyotga joriy etilish darajasi solishtirildi.

Natijalar

Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, so'nggi besh yil ichida O'zbekistonda yashil iqtisodiyotning tayanch ustuni bo'lgan muqobil energetika sohasida misli ko'rilmagan o'sish kuzatildi. Davlat-xususiy sheriklik (DXSh) asosida xorijiy investorlar (Masdar, ACWA Power, Voltalia va boshqalar) bilan birgalikda yirik quyosh fotoelektr stansiyalari (QFES) va shamol elektr stansiyalari (ShES) ishga tushirildi.

Qayta tiklanuvchi energiya quvvatlarining o'sish dinamikasi Navoiy (Karmana), Samarqand (Nurobod), Surxondaryo (Sherobod) va Buxoro viloyatlarida yirik gigavattli stansiyalar tarmoqqa ulandi. Quyidagi jadvalda O'zbekistonda QTEM quvvatlarining yillar kesimidagi o'sishi tasvirlangan:

Yillar	Quyosh energetikasi (MVt)	Shamol energetikasi (MVt)	QTEMning umumiy generatsiyadagi ulushi (%)
2021-yil	100	0	10% (asosan GESlar)
2023-yil	1 400	100	~14%
2025-yil (fakt)	3 500+	1 200+	~22%
2030-yil (maqsad)	7 000	5 000	30-40%

Energiya tejankorlik va "Yashil" moliyalashtirish sanoat korxonalarida energiya samaradorligini oshirish bo'yicha qilingan ishlar natijasida YaIMning energiya sig'imi 2020-yilga nisbatan qariyb 15 foizga kamaydi. Shuningdek, xalqaro kapital bozorlarida O'zbekiston o'z tarixida birinchi marta "Yashil obligatsiyalar" (Green bonds) muomalaga chiqardi va olingan mablag'lar jamoat transportini elektrlashtirish (elektrobuslar xaridi) va suvni tejaydigan texnologiyalarga yo'naltirildi.

"Yashil energiya" ijtimoiy dasturi aholi xonadonlari va ijtimoiy obyektlarda quyosh panellari o'rnatilishini rag'batlantirish maqsadida "Quyoshli xonadon" dasturi ishga tushirildi. Unga ko'ra, aholi tomonidan ishlab chiqarilgan va yagona tarmoqqa uzatilgan elektr energiyasining har bir kilovatt-soati uchun davlat

tomonidan subsidiya to'lash amaliyoti yo'lga qo'yildi. Bu tizim aholini energiya iste'molchisidan energiya ishlab chiqaruvchisi (prosyumer)ga aylantirdi.

Muhokama

Olingan natijalar O'zbekistonda yashil iqtisodiyot modeliga o'tish nazariy konsepsiyadan amaliy faza – real iqtisodiy jarayonga ko'chganini isbotlaydi. Biroq, bu o'tish davri qator iqtisodiy, texnologik va ijtimoiy chaqiriqlarni (muammolarni) ham yuzaga chiqarmoqda.

Ijobiy ta'sirlar va makroiqtisodiy foyda: eng katta yutuq — uglerod izining qisqarishi hamda yiliga milliardlab kub metr tabiiy gazning iqtisod qilinishidir. Iqtisod qilingan gazni chuqur qayta ishlash orqali polimer mahsulotlari (plastmassa, o'g'it) ishlab chiqarish imkoniyati yaratilmoqda. Qolaversa, yashil energetika infratuzilmasini qurish hududlarda minglab yangi muhandislik va qurilish ish o'rinlarini yaratdi.

Mavjud qiyinchiliklar va to'siqlar: tarmoq integratsiyasi (Infratuzilma eskirganligi) quyosh va shamol energiyasi tabiatan beqaror (faqat kunduzi yoki shamol esganda ishlaydi). Milliy elektr tarmog'i (grid) bunday beqaror quvvatlarni qabul qilishga to'liq moslashmagan. Tarmoqni muvozanatda ushlab turish uchun yirik sanoat akkumulyatorlari (Energy Storage Systems) va "aqlli tarmoqlar" (Smart Grids) zarur. Bu esa qo'shimcha milliardlab dollar sarmoya talab qiladi. Texnologik qaramlik: Yashil iqtisodiyot texnologiyalari (quyosh panellari, inverterlar, shamol turbinalari) to'liq xorijdan (asosan Xitoydan) import qilinmoqda. Mahalliyashtirish darajasining pastligi texnologik qaramlik xavfini yuzaga keltiradi. Kadrlar yetishmovchiligi: Yashil iqtisodiyot an'anaviy mutaxassislarni emas, balki "yashil ko'nikmalarga" (green skills) ega bo'lgan muhandislar, ekolog-iqtisodchilar va ma'lumotlar tahlilchilarini talab qiladi. Ta'lim tizimining bu ehtiyojga moslashishi

jarayonning o'sish sur'atidan ortda qolmoqda. Suv tejamkorligi masalasida ham raqamli iqtisodiyot kabi yutuqlar hali ommalashmadi. Qishloq xo'jaligida tomchilatib va yomg'irlatib sug'orish texnologiyalarining boshlang'ich xarajatlari fermerlar uchun hamon qimmatligicha qolmoqda.

Xulosa

O'zbekistonda yashil iqtisodiyot shunchaki ekologik zarurat emas, balki uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlik, energiya xavfsizligi va xalqaro raqobatbardoshlikni ta'minlashning yagona yo'lidir. Tadqiqot xulosalariga ko'ra, energetika sohasidagi islohotlar yuqori samaradorlik ko'rsatmoqda, ammo tizimning barqaror ishlashi uchun infratuzilmani modernizatsiya qilish hal qiluvchi omil bo'lib qoladi.

Tavsiyalar:

Energiya saqlash tizimlariga sarmoya kiritish: Davlat va investorlar o'rtasidagi yangi shartnomalarda energiya saqlash (akkumulyator) tizimlarini qurishni majburiy qilib belgilash.

Mahalliyashtirish: Mamlakat ichida quyosh panellari, butlovchi qismlar va elektromobillar uchun ehtiyot qismlar ishlab chiqarish bo'yicha sanoat klasterlarini yaratish.

Inson kapitali: Oliy ta'lim muassasalarida "Yashil moliya", "Qayta tiklanuvchi energiya muhandisligi" va "Iqlim o'zgarishi iqtisodiyoti" kabi mutaxassisliklarni ko'paytirish. Ushbu qadamlarning amalga oshirilishi O'zbekistonning an'anaviy iqtisodiyotdan butunlay barqaror "yashil" modelga inklyuziv o'tishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabrda "2030-yilgacha O‘zbekiston Respublikasining 'yashil' iqtisodiyotga o‘tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida"gi PQ-436-son Qarori.
2. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2025). *Iqtisodiyot va energetika balansi ko‘rsatkichlari*. Stat.uz.
3. Jahon Banki. (2024). *O‘zbekiston: Iqlim o‘zgarishi va barqaror rivojlanish bo‘yicha mamlakat hisoboti (CCDR)*.
4. Xalqaro qayta tiklanuvchi energiya agentligi (IRENA). (2023). *Markaziy Osiyoda energetika almashinuvi*.
5. Xolmatov, B. (2023). "Yashil moliyalashtirish mexanizmlari va ularning O‘zbekiston iqtisodiyotidagi istiqbollari". *Iqtisodiyot va innovatsiyalar jurnali*, 5(2), 112-118-betlar.